

УДК 316.7

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.17>*У. М. Мараєва*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2600-8532>*кандидат філософських наук, доцент,**доцент кафедри філософії**Ужгородського національного університету*

ІДЕНТИЧНІСТЬ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПАРАДИГМИ

Постановка проблеми. Культура як сфера діяльності людини створює особливий простір для реалізації людиною своїх внутрішніх і зовнішніх потреб та інтересів. Діяльність людини перетворює природу і створює особливий світ – культуру, тому можна визначити її соціокультурну творчу функцію. Через артефакти культури людина реалізує свою природу (сутність), ототожнюючи себе з іншими. Людина в культурі, за визначенням Ж. П. Сартра, так звана «емансипована суб'єктивність», що реалізує постійну можливість вільного вибору. В екзистенційному сенсі людина занурюється у світ повсякденної культури щоб віднайти глибинні смисли буттєвості та людського існування. Головна мета – не розчинитися у множинності матеріальних елементів і спокус повсякденного життя, а зреалізувати в них власних життєвий дух.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми ідентичності визначається різноманітністю підходів, оскільки синтезує соціокультурний, психосоціальний, соціально-філософський, соціально-політичний, соціолінгвістичний, історичний та інші. Дотичними до нашого дослідження ідентичності в умовах сучасних культурних змін є праці зарубіжних (З. Баумана, Р. Генона, Е. Гідденса, Т. Лукмана, М. Кастельса, Е. Сміта, Е. Фромма, Ю. Хабермаса, А. Шюца тощо) та вітчизняних (Л. Боровської, О. Гриценко, В. Даренської, М. Козловця, О. Косович, В. Мельник, Л. Нагорної, М. Степика, В. Танчера, І. Фаріон, Н. Хамітова, З. Шевченко, інших) науковців, ідеї яких розкривають різні аспекти особистісного буття та культурного простору, що безпосередньо впливає на ідентифікацію людини в сучасному світі.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі дослідження процесу становлення Я-ідентичності в сучасному глобалізованому світі простежити трансформації її культурних пріоритетів в умовах транснаціональних впливів і відшукати шляхи утвердження національної ідентичності через традиційні культурні чинники, які є захисним полем від сучасних деструктивних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Культурна ідентичність формується в залежності

до культурного осередку людини, в чіткій орієнтованості суб'єкта до свого цивілізованого простору. Соціокультурний простір – це люди цього простору, які є носіями різних дискурсивних стратегій і трансляторами різних смислових світів, що утворюють субкультури. Вони є активним чинником становлення певних ідентичностей (від ЕГО-ідентичності до МИ-ідентичності – гендерної, групової, генераційно-культурної чи субкультурної) та ідентичності національної і аж до ідентичності європейця чи глобалізованої людини – «космополіта». Риси культури, що є фундаментальними і визначальними, спільними для окремого роду, народу, нації, відображають ціннісно-світоглядні, матеріально-побутові, утилітарно-практичні, життєво необхідні потреби і є чіткою опорою автентичної традиції. Саме вони уможливають ідентифікацію людини через концепт Я-Інший, Свій-Чужий.

Світ власної культури – це сплав свідомого і несвідомого, що втілює думки і почуття народу, його бажання та моральні ідеали. Відтворюючи трансляційну функцію, традиційна культура забезпечує передачу новим поколінням людей норм поведінки та основних ідей, гуртує націю навколо цінностей, ідеалів, патріотичного спротиву, стає орієнтиром для майбутнього поступу і вибору шляхів самоутвердження нації. «Від кожної свідомої особистості залежить той вибір, який зробить людство, <...> важливість вибору шляхів самосвідомості людської особистості на користь зрілості цілісної особистості у балансі, гармонії та єдності духовного, душевного, тілесного – може дати народження новим творчим смислам і, як наслідок, сприяти відродженню кращих традицій минулих поколінь, створюючи культурну платформу для появи доби метамодерну, де здатний проявитися досвід цілісної особистості у контексті та взаємозв'язку співтворчості багатьох поколінь суспільства» [15, с. 506–507]. Тому традиційна культура у всій багатоманітності її проявів виявляє самотутність народу і впливає на збереження людських цінностей. Її завдання – своїм символічним, художнім та психологічним змістом вплинути на світоглядні мотиви поведінки індивіда, скерувати в аксіологічному напрямку складний процес соціалізації особистості.

Такими є примордіальні концепції формування етнічності, риси яких дають розуміння ідентифікації через глибинне генетичне коріння спільноти. Ідентичність (національна, культурна, особистісна) стає призмою, крізь яку розглядаються, оцінюються і досліджуються риси сучасного життя. Ідентичність розкриває в людині (як і в народі) основні екзистенційні питання «Хто я є», наділяючи її, тим самим, дієвістю і відповідальністю. Щоразу, коли суспільство опиняється у духовній кризі, у пошуках шляхів її розв'язання воно звертається до джерел, знання, вкорінених у минулому, щоб обґрунтувати своє право на існування, самозбереження та ідентичність.

В українській традиційній культурі можна простежити два механізми самоідентифікації особистості. З одного боку, це стереотипізація, омасовлення, встановлення особистістю тотожності між собою і спільнотою, певною соціальною роллю, уподібнення себе до «всіх» шляхом розчинення своєї індивідуальності у ширшому загалі й ототожнення себе з ним (народні обрядові дії, спільна праця, а сьогодні – спільна робота на перемогі, волонтерство, об'єднання навколо спільної проблеми). Цей механізм має відповідне світоглядно-ментальне підґрунтя, пов'язаний з типом життєдіяльності (господарсько-культурний тип) та антеїзмом, що дає суб'єктові усвідомлення стабільності і визначає найголовнішу роль для себе – власника, господаря.

Інший механізм самоідентифікації реалізує ідентичність «Я» як опозицію Іншому, часом чужому, або ворожому, що безсумнівно має тиск на власну ідентичність та самовизначення і проявляється у постійному протистоянні Я-Інший, а відтак емоційно і психологічно виснажує особистість.

Цей дуалізм конкретизовано поняттями «свій» і «чужий», які у статусі визначень «свій рід», «своя сім'я», «своя хата», «своя сорочка», «свій («цей») світ» і в градації структур (від особистості до світу-життя), щодо яких використовуються ці визначення, дає людині відчуття єдності власного «Я» із «Ми». Об'єднуючись навколо свого національного буття, українське суспільство сьогодні творить націю, яка стає безумовним суспільним пріоритетом над особистісним, що не несе ознак насильництва як з боку себе самої щодо себе самої, так і з боку Інших, оскільки поняття «свого» є ширше, має глибше ціннісно-етичне забарвлення у порівнянні з визначенням «мій».

«Свій світ» у цьому сенсі стає «життєвим світом» у його екзистенціалістському трактуванні: як відкритість світу людини, яка досягається не стільки через обізнаність, скільки через «дотичність», «включення», трансцендентальність, завдяки чому пізнаючий суб'єкт відчуває красу,

новизну, значущість світу, його смислову невичерпність, переживає й сприймає світ як інваріант усіх можливих суджень, усіх смислів і нісенітностей, які створює у своїх спробах пізнання й оволодіння реальністю [17, с. 309–311]. Зовнішній світ стає світом інтерсуб'єктивним, оскільки охоплює бачення і його спільну інтерпретацію, реакцію на виклики соціальної дійсності. Зокрема, народження української нації, що відображається у злагодженості всього суспільства (з 24 лютого 2022 року і до сьогодні) показує консолідацію суспільства як реакцію на зовнішні виклики задля збереження України, її незалежності і суверенітету, знищує тим самим головний наратив ворога «моя хата з краю» та відгородженість «мікросвіту» від інших людей і суспільства.

Крім цього, ідентичність може проявлятися на матеріальному і духовному рівні. Зокрема, тілесне, яке пов'язує людину з її природним осередком, а це – природні умови проживання: територія, кліматичні умови, ландшафт, що зумовлюють її спосіб існування і є матеріальним втіленням її ідентифікації чи приналежності до того чи іншого способу буття. На це вказують А. Щюц та Т. Лукман, визначаючи «повсякденний життєсвіт», в якому людина реалізує свої потреби і бажання у взаємозв'язку з іншими, конструюючи «спільний комунікативний світ ближнього довкілля», тому світ для людини ніколи не є простим нагромадженням кольорових плям, незв'язаних шумів або центрів холоду та тепла» [19, с. 17–18]. Це світ синхронних та діахронних зв'язків між людьми в процесі спільної діяльності: утилітарно-практичної чи культуротворчої, рефлексивної.

Природне середовище пробуджує свідомість людини, впливаючи на неї, закарбовуючи в психіці як індивідуальні, так і загально-типові та загальнолюдські цінності. Природні та матеріальні чинники як умова ідентифікації, формують соматичне буття людини, яке, за визначенням Л. Газнюк, визначає цілісність особистості, оскільки «за своєю родовою сутністю вона перш за все розумна істота тваринного світу, <...> тварина, створена за образом і подібністю природи» [2, с. 101]. Однак, у формуванні духовної організації людини, утвердженні особистісного Я важливими є також внутрішні стани людини, духовна діяльність; вони формують настрій, емоції, несвідомі та вольові стани, які утворюють синтез тілесних інтроцептивних відчуттів (фізіологічні процеси людини) та екзистенційно-вольових аспектів. Людина переживає реальність світу тільки через власне тіло. Будь-які зовнішні зміни, зміна середовища існування призводять до зміни цілісного образу тілесного Я, а відтак, до переживання цілісного емоційного стану [2, с. 101–104]. Отже, перебуваючи у природному середовищі,

людина відтворює власний життєвий досвід, пропускаючи зовнішні впливи крізь внутрішній світ у збереженні своєї унікальності у просторі.

Зменшення внутрішнього конфлікту між внутрішнім (ментальним) і зовнішнім (фізичним) персональним Я створює образ цілісності суб'єкта, його самоідентифікацію. Це дозволяє людині бачити продукти своєї діяльності крізь призму власної суб'єктивності, не тільки індивідуальності, а *родової сутності*.

У культурній творчості на рівні символічних дій людина утверджує свою повсякденність на рівні *пізнаному* – бути співпричетним до творення культури і передавати її продукти наступним поколінням (цінності, знання, що допомагають зберегти свою автентичну приналежність до роду, народу, нації), та *непізнаному*, знання про світ-буття-життя в просторово-часовому вимірі, які допомагають людині зреалізувати свою функцію поза її матеріальною сутність (духовність, творчість, свобода, сенс життя).

Сучасна епоха відкрила для людини нові виклики у пошуках ідентичності, змінивши свою форму і зміст. Звичайно, в умовах сучасного культурного розвитку, в добу глобалістики, середовище часто викидає людину за межі її родового поля, змушує шукати себе в реаліях сучасного мультиплікаційного життя. У всій різноманітності можливостей сучасного світу людина опинилася перед питанням «Куди мені рухатись?», «Куди заведе мене той чи інший шлях?». З. Бауман, розглядаючи ідентичність в глобалізованому світі, зазначає, що «якщо раніше, маючи надійний корабель і майстерного штурмана, дивився на океан як на арену хвилюючих пригод, тепер же страхи до можливості і необхідності змін посилюються; основним стає вибір шляху з найменшими ризиками» [21, с. 147]. Іншими словами, людина ставить перед собою питання яку ідентичність обрати, щоб убезпечити себе, щоб умови, які обрала собі людина, не зруйнувалися і не зникли. Це неодмінно веде до «кризи ідентичності» і деконструкції суб'єктивності, множинності ідентичностей, а відтак, втраті чітких орієнтирів. Тому постає питання чи існують в світі такі орієнтири, які б були вічним маяком для людини?

Варто зазначити, що сучасний світ все більше звертає до розпаду людського індивіда на фрагменти, визначаючи децентрованість людини, що «перебуває на межі багатьох ідентичностей та не має навіть орієнтації на цілісність...В результаті *дивід* опиняється в світі, в якому реальність виштовхується та підміняється симуляцією та симулякрами» [4, с. 483]. Рисами такої множинності в сучасному світі є розщепленість суб'єктивності, яка, з одного боку, заважає особистості ідентифікуватися, посилює глибинну кризу на

психологічному, духовному, соціокультурному тлі, з іншого боку, може виступати як засіб становлення, самовизначення людини в нових реаліях. Як зазначає З. Шевченко, множинна ідентичність створює можливість пояснення можливості людини бути одночасно учасником кількох соціальних ідентичностей (громадянство тощо) [18, с. 131]. Однак, вона не заперечує визначення і статичність цієї ідентичності на рівні духовного, ціннісного.

Сучасні модернізаційні процеси, що безпечно пов'язані з глобалізацією, ставлять нові виклики для ідентифікації людини у світі. Економічні, політичні компоненти формують глобальну переорієнтацію культури, в межах якої формується новий погляд на суспільство. Так, в теорії ідентичності М. Кастельса можна простежити основні формотворчі засади цивілізаційно-культурної ідентичності, де в процесі омасовлення, встановлення тотожності між суб'єктом і спільнотою, людина намагається знайти нові форми спорідненості, бути самовизначеною у ньому. Тому ідентичність, за визначенням В. Якубіної, – це «вияв самовизначення людини або групи, явище, такою ж мірою соціально зумовлене, як і ситуативно» [20, с. 95].

В сучасному світі людина, отримавши свободу вибору, часто ризикує втратити власну природну і соціальну реальність, що посилює духовну кризу особистості, розмиває власну ідентичність, а відтак цінності та орієнтири у світі.

«Тенденція до втрати духовності призводить до самозаперечення власної культури, забуття власних духовних цінностей, що стверджуються конкретно- історичною культурою» [6, с. 52]. Непередбачуваність суспільного розвитку в сучасному світі визначає саморозгортання культури в площині від чітких орієнтирів власного буття до відчуження свідомості внаслідок нав'язування чужих цінностей, заміни традиційних культурних форм на масові. Це, зокрема, масова культура з її плоским шаблонним конструюванням реальності, низькопробних смаків, культурою кітчу, утвердженням культу масового споживання, соціальний конформізм. У. Бек визначає таку зону непередбачуваності як «суспільство ризику», яке має тенденцію до універсалізації та глобалізації [20, с. 94].

Глобалізація уніфікує права людей всіх спільнот незалежно від специфіки їх традицій, вірувань, переконань тощо. Вона є наслідком розвитку західної цивілізації, яка ще до появи інформаційного суспільства виробила «транснаціональний стрижень» сучасної цивілізації, що стала її матеріальною та інструментально-технологічною основою» [11, с. 93]. Це не стихійне явище, а спрямований рукотворний процес, який, за визначен-

ням О. Прудникової, є політикою та ідеологією світової еліти, яка утверджує свою владу у всіх сферах життя: соціального, політичного, економічного, культурного, масштабуючи своє планетарне панування. Дослідниця бачить в цьому, зокрема, і позитивні зрушення, які забезпечують успішну інтеграцію української культури в загальний світовий культурно-інформаційний простір, а відтак, залучення соціуму до загальнолюдських та західноєвропейських цінностей, що веде до формування транснаціональних ідентичностей [13, с. 248–252]. На нашу ж думку, досягнення західної цивілізації з їх глобальною політикою можуть бути впроваджені для традиційних суспільств тільки вибірково, і тільки ті, які адаптуються до місцевих ментально-культурно-ціннісних традицій, умов життя і стереотипів поведінки, не будучи опозицією. Традиційні чинники, що є умовою культурної ідентифікації України в глобалізований простір, а це, зокрема: умови побутування, природні ресурси, спосіб господарювання і пов'язані з ним світогляд і ментальність, становлять той «духовний стрижень» українського суспільства, який в умовах модернізації та глобалізації дає Україні можливість не асимілюватися, уніфікуватися з іншими, а стати самобутнім політичним гравцем (суб'єктом) глобальної геополітики. Завдяки «ядру культури» (традиційність, фольклор, світогляд, національно-культурна пам'ять) зберігається висока стійкість і мінімальна мінливість суспільства, яка самоідентифікує і виокремлює його з-поміж інших. У формі інформації воно розчиняється у кожному і через родину, освіту, виховання закарбовується у пам'яті, рухах, стереотипах поведінки, колективних цінностях як соціальний імпрінтинг, що передається від покоління до покоління, несе ідентифікуючу роль і становить захист від імпульсів інших культур. Якщо ядро культури є нестійким чи недостатньо усвідомленим як життєдайне, така культура може бути нетривкою, піддаватися інокультурним впливам. «Проблематичною стає не тільки глибина історичного коріння культури, а й правомірність її ідентифікації як самодостатнього феномена. Вона тоді постає якоюсь еклектичною маргінальною мішаниною культурної особистості без єдності й без системи» [5, с. 23].

Одним з факторів культурної ідентичності є мова як носій генетичного коду нації. У свідомості членів суспільства вона реалізується у процесі мовлення (усного), зберігається (консервується) у писемних, мистецько-літературних, усних зразках. Мовленнєві процеси зумовлені свідомими і неусвідомленими факторами: природно-кліматичними, ментальними та екзистенційно-особистісними, не тільки гуртуючи, але й ідентифі-

куючи певну націю з-поміж інших. Тому мова в закодованому вигляді на рівні неусвідомленому виступає засобом ідентифікації та самоорганізації суспільства, а носії мови є трансляторами цінностей та культури свого роду, народу, нації. В умовах сучасного стану України (війна, геополітичні виклики, інокультурні впливи) основними ризиками стають зросійщення, барбаризація, маргіналізація, ментальна деформація, втрата ідентичних маркерів, що посилює духовну кризу суспільства і окремої людини.

Висновки. Глобалізація і пов'язане з нею розмивання національних та культурних кордонів неминуче веде до розмитості національного самовиявлення. На шляху подолання кризи, пов'язаної з культурною ідентичністю, потрібні зміни в соціальній політиці, з яскраво вираженим національно-центричним стержнем та свідомою інтелігенцією, де пріоритетною у вихованні сучасної української молоді є мова, культура, історія, система освіти (етнопедагогіка). У сучасних глобалізаційно-модернізаційних процесах українська національна мова потребує зони мовної екології, оскільки тенденція як до русифікації, так і до барбаризації українського суспільства, яка триває на тлі російського військового вторгнення, несе загрози не тільки міжнародних, але й внутрішньополітичних конфліктів, веде до втрати ідентичності: мовної, культурної, національної.

Сьогодні українське суспільство зіткнулося з викликами, що загрожують не тільки фізичному виживанню країни, але й ментальному, яке пов'язане з кризою і розколом всередині країни, насаджуванням іншомовних та інокультурних впливів, що веде до розмитості самосвідомості українців у глобалізованому світі. Поряд з відстоюванням життєздатності нашої країни зі зброєю в руках, потрібна правильна соціальна політика, яка повинна бути спрямованою на підтримку трьох стовпів націєтворення української держави: національно орієнтованої освіти, підтримки війська і охорони здоров'я. Ці сфери забезпечують безпеку суспільства на фізичному, духовно-душевному, ментальному та ціннісно-світоглядному рівнях. Отже, державна політика, сприяючи утвердженню національної ідентичності, повинна провадитись на усіх рівнях організації суспільної діяльності: освітньо-виховному, дозвіллевому, політичному, медійному, адже втрата національної ідентичності веде не тільки до асиміляції мовної, ментальної чи культурної, а разом з цим, тектоніки свідомості, зміщення ціннісно-змістового наповнення життя, що може призвести не тільки до особистісної маргіналізації людини, а й втрати безпеки державних кордонів країни.

Література

1. Боровська Л. Деструкція ідентичності як основа формування конформістської особистості. *Вісник КНТЕУ*. 2020. №1. С. 5–13.
2. Газнюк Л. М. Філософські етюди екзистенційно-соматичного буття. Монографія. К.: ПАПАПАН, 2008. 368 с.
3. Гриценко О. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування: монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2019. 256 с.
4. Дмитрик І. О. Образ людини в філософській антропології постмодерну. "Prospects of modern science and education": The 5th International scientific and practical conference (February 07 – 10, 2023) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2023. P. 482–484.
5. Канак Ф. М., Лобас В. Х. До питання про етнічну та географічну складові української культури. *Наукові записки НаУКМА*. Т. 2. Київ, 1997. С. 20–29.
6. Коржов О. Ю. Трансформація культури в епоху глобалізації. *Культура України: збірник наукових праць*. Вип. 44. Х.: ХДАК, 2013. С. 51–59.
7. Косович О. Мова та національна ідентичність: монографія. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2019. 203 с.
8. Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. 272 с.
9. Мараєва У. М. Традиційна культура в умовах глобалізації та модернізаційних процесів України. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософські проблеми сучасності»: статті й тези / редкол. Берегова Г. Д., Герасимова Е. М., Лень Т. В. й ін. Херсон: РВВ «Колос», 2014. С. 150–153.
10. Маркович О. В., Мараєва У. М. Формування національної ідентичності українців в умовах війни. International scientific conference «Topical issues of social science under martial law in Ukraine : conference proceedings» (March 27–28, 2024 Oradea, Rumunia). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. P. 206–209.
11. Мельник В. В. Глобалізація в культурній сфері : теоретико-методологічний аналіз. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. Вип. 43. Запоріжжя, 2010. С. 90–97.
12. Полтавець О. М. Проблеми збереження етнокультурної ідентичності української діаспори в США та Канаді в умовах глобалізації. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку: Збірник наукових праць*. Випуск 17, Том 2. Рівне, 2011. С. 80–84.
13. Прудникова О. В. Філософія інформаційної культури: навч. пос. Харків: Право, 2017. 328 с.
14. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. К. : НІСД, 2011. 336 с.
15. Терлецька Н. О. Вибір орієнтирів для нової парадигми розвитку людства. "Prospects of modern science and education": The 5th International scientific and practical conference (February 07 – 10, 2023) Stockholm, Sweden. International Science Group. 2023. P. 505–508. URL: http://www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Philosophia/2_93053.doc.htm
16. Фаріон Ірина. Англізми і протианглізми: 100 історій слів у соціокультурному контексті : монографія (зі словником) / Ірина Фаріон, Галина Помилуйко-Недашківська, Анна Бордовська. Львів : Видавництво «Свічадо», 2023. 716 с.
17. Філософія : Світ людини. Курс лекцій : [навч. посібник] / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов та ін. К. : Либідь, 2003. 432 с.
18. Шевченко Зоя. Плинна ідентичність і множинна ідентичність: спільне і відмінне у сучасній соціальній ідентифікації. *European philosophical and historical discourse*. Vol. 5, Issue 4. 2019. P. 130–134.
19. Шюц Альфред, Лукман Томас. Структури життєсвіту. К.: Український Центр духовної культури, 2004. 560 с.
20. Якубіна В. Л. «Три кити» теорії ідентичності Мануеля Кастельса – технології, досвід, влада. *Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка*. Філософія. Політологія. 84-86/2007. С. 93–96.
21. Bauman, Zygmunt. *The Individualized Society*. Cambridge: Polity Press, 2001. 271 pp.

Анотація

Мараєва У. М. Ідентичність в контексті сучасної культурної парадигми. – Стаття.

У статті розглядається культурна ідентичність особистості як умова реалізації її ціннісних пріоритетів під впливом глобалізації та модернізаційних процесів сучасної культури. Культурна ідентичність впливає на процес соціалізації, через культурний досвід особистості стає співпричетною до певного осередку культури, формуючи свою цілісність. Як показує історія, одні цінності, успадковані в минулому, утверджуються, інші – зникають, змінюються, адаптуються до вимог часу.

Сучасні тенденції культурних змін визначають інтеграційні процеси, формуючи єдиний світовий інформаційний та віртуальний простір культури. Рефлексії змін, що пов'язані із взаємопроникненням, «діалогом» культур як умови сучасного розвитку, створюють нові аспекти саморозгортання та самозбереження сутності культури в умовах глобалізації. Однак, наднаціональні структури зумовлюють втрату суверенітету, передаючи повноваження наднаціональним інститутам. Такими є наслідки глобалізації. В умовах транснаціоналізації культури виникає загроза розриву духовно-культурних зв'язків між поколіннями, оскільки традиційні джерела ідентифікації особистості через причетність її до власної унікальної, самобутної культури, створюють «культурний тягар» для сучасної молоді. Зниження загального рівня культури веде до втрати ціннісних і моральних норм, формуючи філософію песимізму, соціальної пасивності, самотності, безпорадності, відчуження тощо. Підсилення таких духовних станів сьогодні в Україні пов'язане з воєнними діями, які посилюють духовну кризу особистості. Антигуманність, втрата основних цінностей, загроза ментальної асиміляції, маргіналізація особистості, зрощення частини суспільства, ведуть до розколу всередині і розмитості у глобалізованому світі. Тому усвідомлення своєї самобутності та ідентичності через власну (традиційну) культуру забезпечує формування знаково-символічних смислів, де кожне культурне явище є носієм особливого смислу, його «матеріальною

оболонкою». Отже, через культуру людина кодує/розкодує соціально значиму інформацію, а також сутнісні смисли власного буття і призначення у світі.

Екзистенційною потребою сучасної України є робота на рівні держави стратегічних концепцій в галузі безпеки та свободи, підтримка української мови, національної освіти і виховання, демократизація суспільства, свобода вільних ЗМІ, політична компетентність та відповідальність перед суспільством і самим собою. Тому цілісна парадигма ідентифікації особистості у її соціокультурному вимірі зумовлює вибір чітких орієнтирів власного подальшого поступу і наявного духовного ядра, що закладене в глибокій духовній спадщині національної культури.

Ключові слова: ідентичність, особистість, культурний простір, духовне ядро, традиційність, мова, модернізація, глобалізація.

Summary

Maraijeva U. M. The identification in context of modern cultural paradigm. – Article.

The article considers the cultural identity of an individual as a condition for the realization of its value priorities under the influence of globalization and modernization processes of modern culture. Cultural identity affects the process of socialization, through cultural experience, an individual becomes involved in a certain center of culture, forming its integrity. As history shows, some values inherited in the past are established, others disappear, change, adapt to the requirements of the time.

Modern trends in cultural change determine integration processes, forming a single global information and virtual space of culture. Reflections of changes associated with the interpenetration, "dialogue" of cultures as conditions of modern development, create new aspects of self-development and self-preservation of the essence of culture in the conditions of globalization.

However, supranational structures lead to the loss of sovereignty, transferring powers to supranational institutions. Such are the consequences of globalization. In the conditions of transnationalization of culture, there is a threat of breaking spiritual and cultural ties between generations, since traditional sources of identity of the individual through its involvement in its own unique, original culture create a "cultural burden" for modern youth. A decrease in the general level of culture leads to the loss of values and moral norms, forming a philosophy of pessimism, social passivity, loneliness, helplessness, alienation, etc. The strengthening of such spiritual states in Ukraine today is associated with military actions that intensify the spiritual crisis of the individual. Antihumanity, loss of basic values, the threat of mental assimilation, marginalization of the individual, Russification of part of society lead to internal division and blurring in the globalized world. Therefore, the awareness of one's own originality and identity through one's own (traditional) culture ensures the formation of sign-symbolic meanings, where each cultural phenomenon is a carrier of a special meaning, its "material shell". Thus, through culture, a person encodes/decodes socially significant information, as well as the essential meanings of one's own existence and purpose in the world.

The existential need of modern Ukraine is the development at the state level of strategic concepts in the field of security and freedom, support for the Ukrainian language, national education and upbringing, democratization of society, freedom of free media, political competence and responsibility to society and oneself. Therefore, a holistic paradigm of personal identification in its socio-cultural dimension determines the choice of clear guidelines for one's own further progress and the existing spiritual core, which is embedded in the deep spiritual heritage of national culture.

Key words: identity, personality, cultural space, spiritual core, traditionality, language, modernization, globalization.

Дата надходження статті: 02.08.2025

Дата прийняття статті: 25.08.2025

Опубліковано: 30.09.2025